

Sygn. akt V ACa 624/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jadwiga Galas (spr.)
Sędziowie:	SA Lucjan Modrzyk SA Olga Gornowicz-Owczarek
Protokolant:	Diana Starzyk

po rozpoznaniu w dniu 9 maja 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. Z.

przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 2 czerwca 2016 r., sygn. akt II C 449/15

- zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1. i 3. w ten sposób, że oddala powództwo i zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów procesu;
- oddala apelację powoda;
- zasądza od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Olga Gornowicz-Owczarek	SSA Jadwiga Galas	SSA Lucjan Modrzyk

Sygn. akt V ACa 624/16

UZASADNIENIE

Powód A. Z. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa Zakładowi Karnemu w (...) wniósł o zasądzenie kwoty 82 400 zł tytułem zadośćuczynienia za niewłaściwe osadzenie powoda w Zakładzie Karnym w (...) w dniach od 5.02.2014 r. do 25.07.2014 r. oraz od 30.07.2014 r. do 04.09.2014 r. w oddziałach zamkniętych tego zakładu karnego przeznaczonych dla recydywistów penitencjarnych, podczas gdy posiadał podgrupę klasyfikacyjną półotwartą dla pierwszy raz karanych. W rezultacie przez 206 dni przebywał na niewłaściwym oddziale niezgodnym z posiadaną przez niego podgrupą klasyfikacyjną. Dodatkowo wskazał, że miał status osoby pokrzywdzonej w sprawie prowadzonej przez Prokuratora Rejonowego w (...) i dla potrzeb tej sprawy został przetransportowany z Zakładu Karnego w (...) gdzie przebywał na właściwym oddziale (P-2) do Zakładu Karnego w (...) i pomimo wiedzy administracji tego zakładu o przysługującej podgrupie klasyfikacyjnej osadzony został w oddziale śledczym to jest oddziale zamkniętym, podczas gdy w (...) funkcjonuje oddział półotwarty dla pierwszy raz karanych (P-2) i były w nim wolne miejsca. Od początku osadzenia w niewłaściwym oddziale wielokrotnie interweniował i wskazywał, że przebywa w niewłaściwym dla niego oddziale i że w Zakładzie Karnym w (...) nie jest respektowana jego grupa klasyfikacyjna. W związku z tymi działaniami i ciągłymi naleganiami o respektowanie jego podgrupy był w Zakładzie Karnym w (...) 3 krotnie dyscyplinarnie karany, a podczas wcześniejszego 2 letniego pobytu w Zakładzie Karnym w (...) nie był karany ani razu. Z całą pewnością ma to związek z jego interwencjami związanymi ze sposobem odbywania karny. Nadto w dniu 19.03.2014 r. w jego imieniu skargę do Dyrektora Zakładu Karnego w (...) złożył jego pełnomocnik, który następnie złożył skargę na decyzję Dyrektora Zakładu Karnego. Sąd Penitencjarny nie uwzględnił skargi bez podania przyczyny. Nie pomogły też interwencje w samej Prokuraturze Rejonowej w (...). Zasadnicza różnica w odbywaniu kary w oddziale zamkniętym dla recydywistów, a oddziale półotwartym polega na tym, że zgodnie z zarządzeniem Dyrektora Zakładu Karnego w (...) osadzeni w oddziale zamkniętym mają prawo do korzystania z telefonu co drugi dzień przez 6 minut. Konieczność korzystania z telefonu wynikała z podejmowanych prób związanych z nadużyciami na szkodę powoda, a dokonany przez komornika i oszustwa na jego szkodę, w rezultacie którego utracił gospodarstwo warte 4 000 000 zł. Brak swobodnego dostępu do telefonu uniemożliwiał mu działania we własnej sprawie, między innymi upłynęło mu wiele terminów procesowych, wobec których nie miał wystarczających informacji spowodowanych praktycznie brakiem dostępu do telefonu. Ostatecznie powód oświadczył, że nie kwestionuje i nie skarży warunków odbywania kary ani sposobu traktowania w Zakładzie Karnym w (...). Domaga się zadośćuczynienia za osadzenie w oddziale zamkniętym niezgodnie z posiadaną grupą klasyfikacyjną.

Pozwany Skarb Państwa – Zakład Karny w (...) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Podniósł, że na powodzie spoczywa ciężar udowodnienia okoliczności istnienia działania lub zaniechania sprawcy krzywdy niemajątkowej, istnienie tejże krzywdy wynikającej z naruszenia przez pozwanego dobra osobistego powoda, związek przyczynowy między krzywdą niemajątkową, a działaniem lub zaniechaniem sprawcy krzywdy niemajątkowej, a ponadto udowodnić w przypadku bezprawnego działania lub zaniechania sprawcy krzywdy winę sprawcy. Ewentualna decyzja o zasądzeniu zadośćuczynienia winna być też poprzedzona zbadaniem nasilenia złej woli naruszcyciela i celowości zastosowania tego środka. Zdaniem pozwanego ogólnikowe i gołosłowne twierdzenia, że naruszono dobra osobiste powoda i wyrządzono mu krzywdę znajdują oparcie jedynie w jego twierdzeniach, albowiem powód nie wskazał żadnych dowodów mogących przemawiać za jego twierdzeniami. Odnosząc się do zarzutów niezgodnego z prawem rozmieszczenia powoda pozwany wskazał, że zarzuty w tym zakresie były przedmiotem badania pod kątem ich legalności przez Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych i Sąd ten utrzymał w mocy decyzję pozwanego w tym zakresie. Tym samym odpada przesłanka bezprawności działania pozwanego. Sąd Penitencjarny uznał za zasadne decyzje pozwanego o umieszczeniu powoda na oddziale (...) z uwagi na brak możliwości do takiego rozmieszczenia powoda z powodu przepełnienia oddziału. Jednocześnie pozwany wskazał, że stosowanie do zapisu § 58 ustęp 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności skazany zakwalifikowany do odbywania karny w zakładzie typu półotwartego z ważnych powodów może przebywać w zakładzie typu zamkniętego. Skazany taki korzysta z uprawnień wynikających z decyzji klasyfikacyjnej. Odnosząc się do zarzutów ograniczenia możliwości korzystania z telefonu, niewłaściwego przeprowadzenia kontroli celi mieszkalnych, bezzasadnego wymierzenia kary dyscyplinarnej, bezpodstawnego zakwestionowania posiadanej w celi mieszkalnej grzałki i roznoszenia bez wymaganych badań posiłków dla osadzonych pozwany wskazał, że powód przebywał w celi

dla osób palących, gdyż deklarował się jako osoba paląca papierosy. Natomiast wymierzenie kary dyscyplinarnej i inne działania pozwanego mieściło się w ramach wyznaczonych przez obowiązujący porządek prawny, a działania funkcjonariuszy jednostki penitencjarnej były zgodne z obowiązującymi przepisami oraz poszanowaniem godności powoda.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Gliwicach zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2 000 zł (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2), oddalił wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego (pkt 3).

Wyrok został wydany w oparciu o następujące ustalenia:

Powód A. Z. w dniach od 5.02.2014 r. do 25.07.2014 r. oraz od 30.07.2014 r. do 4.09.2014 r. przebywał w oddziałach zamkniętych Zakładu Karnego w (...), to jest przez 48 dni w oddziale P-1, a przez 158 dni w oddziale R-1 dla recydywistów penitencjarnych. Powód został przetransportowany z Zakładu Karnego w (...) gdzie uzyskał podgrupę kwalifikacyjną półotwartą dla pierwszy raz karanych (...). Przebywał w Zakładzie Karnym w (...) z uwagi na czynności procesowe prowadzone przez Prokuratora Rejonowego w (...). Początkowo został umieszczony w celi wieloosobowej dla osób palących, gdyż w dostępnej dokumentacji znajdowało się oświadczenie osadzonego z 18.11.2011 r., że jest osobą palącą wyroby tytoniowe. Gdy 27.02.2014 r. zadeklarował się jako osoba niepaląca został przemieszczony do celi dla osób niepalących. Osadzony był informowany w jakich godzinach i czasie zgodnie z zarządzeniem wewnętrznym Dyrektora Zakładu Karnego może korzystać z połączeń telefonicznych z samoinkasującymi aparatami telefonicznymi. Został też poinformowany, że może złożyć prośbę o przedłużenie czasu rozmów. Z taką prośbą zwrócił się tylko raz dnia 14.04.2014 r. Powód złożył skargę do Dyrektora Zakładu Karnego na warunki odbywania kary, możliwości korzystania z telefonu, zabranie grzałki i ukaranie dyscyplinarne. Postanowieniem z 13.05.2014 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział VII Penitencjarny utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Zakładu Karnego w (...) z 27.03.2014 r. wskazując, że w Zakładzie Karnym w (...) znajduje się oddział typu półotwartego, ale jest w całości zaludniony, a ponadto osadzone są w nim osoby zatrudnione w systemie zewnętrznym. Powód został ukarany karą dyscyplinarną z powodu posiadania grzałki przekraczającą dopuszczalną moc oraz namówienia pozostałych osadzonych w celi nr (...) 13 osób do odmowy przyjęcia posiłku. Dyrektor Zakładu Karnego skargi powoda uznał za bezzasadne.

Osadzenie na oddziale zamkniętym przebywają przez 23 godziny na dobę w celi. Na oddziale półotwartym cele są otwarte przez 12 godzin. Ogólnie jest lekko złagodzony rygor. Dużo łatwiejszy jest dostęp do telefonu. W Zakładzie Karnym w (...) jest taki zwyczaj, że osoby osadzone w związku z czynnościami procesowymi, a przetransportowane z innych jednostek kierowane są na oddziały zamknięte bez względu na posiadaną grupę klasyfikacyjną. Zazwyczaj takie czynności procesowe trwają kilka dni. Powód przebywał na oddziale zamkniętym przez 206 dni. Podczas pobytu na tym oddziale powód miał dostęp do telefonu przez 5-6 minut co drugi dzień. Obecnie ponownie przebywając w Zakładzie Karnym w (...) został umieszczony w oddziale półotwartym i wykonuje 2-3 telefony dziennie, w sumie nie więcej niż 30 minut z uwagi na ilość skazanych. Posiadając kartę do telefonu można realizować rozmowy telefoniczne bez nadzoru. Powód jest przekonany, że z powodu działań innych osób doszło do licytacji jego gospodarstwa rolnego o pow. 38 ha i prowadzi intensywne działania procesowe w celu odzyskania tego majątku.

Czyniąc ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy wskazał dowody, w oparciu o które je poczynił.

Sąd Okręgowy w całości dał wiarę zeznaniom powoda, które ocenił jako logiczne i spójne. Podniósł, że znajdują one potwierdzenie w innych dowodach. Podkreślił Sąd, że pozwany nie kwestionował faktu umieszczenia powoda w oddziale zamkniętym, w sytuacji gdy ten posiadał grupę klasyfikacyjną pozwalającą na osadzenie w oddziale półotwartym.

W tak poczynionych ustaleniach zważył Sąd Okręgowy, że powództwo zasługuje na uwzględnienie co do zasady i częściowo co do zasądzenia zadośćuczynienia.

Jako podstawę prawną dochodzonego przez powoda zadośćuczynienia za niewłaściwe osadzenie w oddziale zamkniętym podczas odbywania kary w Zakładzie Karnym w (...) wskazał Sąd art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c., zgodnie

z którym w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia.

Podniósł Sąd, że ustawodawca w art. 24 k.c. wprowadził domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, które strona pozwana może obalić przez wykazanie, że jej działanie miało miejsce w warunkach obowiązującego porządku prawnego, stanowiło wykonywanie prawa podmiotowego, było za zgodą pokrzywdzonego, lub wynikało z potrzeby ochrony uzasadnionego interesu lub wartości nadrzędnych.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego zwracano uwagę, że Konstytucja oraz akty prawa międzynarodowego zawierają tożsame regulacje, ustanawiając zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania jak również karności, a także deklarując humanitarne traktowanie każdej osoby pozbawionej wolności. Osoba pozbawiona wolności przez sam fakt uwięzienia nie traci podstawowych praw gwarantowanych przez Konstytucję i akty prawa międzynarodowego. Poszanowanie i ochrona jej godności jest obowiązkiem władzy publicznej, wypełniającej zadania represyjne państwa. Realizacja pozbawienia wolności wiąże się z ustaleniem poziomu, na którym warunki uwięzienia są „odpowiednie” i nie naruszają przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka.

Bezwzględnie wymagane jest, aby traktowanie człowieka pozbawionego wolności nie było poniżające i niehumanitarne, a ograniczenia i dolegliwości, które musi on znosić, nie przekraczały koniecznego rozmiaru wynikającego z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka oraz nie przewyższały ciężaru nieuniknionego cierpienia, nieodłącznie związanego z samym faktem uwięzienia.

Ciężar dowodu, iż warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym. Powoda obciąża w takiej sprawie tylko dowód odbywania kary pozbawienia wolności w określonych warunkach. Nie zwalnia to jednak powoda od obowiązku wykazania poniesienia niematerialnej krzywdy spowodowanej naruszeniem dóbr osobistych, a nadto przedstawienia dowodów wskazujących na zakres doznanej krzywdy.

Wskazał Sąd Okręgowy, że „powód przez 206 dni przebywał w oddziałach zamkniętych Zakładu Karnego w (...), mimo że posiadał grupę klasyfikacyjną półotwartą dla pierwszy raz karanych P-2. Wprawdzie Sąd Penitencjarny uznał skargę powoda w tym zakresie za nieuzasadnioną, ponieważ oddział półotwarty był pełny, to w ocenie Sądu nie uchyla to odpowiedzialności Skarbu Państwa za warunki odbywania kary pozbawienia wolności. Obowiązek zapewnienia prawidłowej organizacji szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości, w tym odpowiednich warunków odbywania kary spoczywa na państwie. Niewątpliwie umieszczenie powoda w oddziale zamkniętym zamiast w oddziale półotwartym wiąże się pośrednio z problemem przeludnienia zakładów karnych z jakimi ciągle boryka się państwo polskie. Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu wielokrotnie wskazywał, że sam fakt występowania zjawiska skrajnego braku przestrzeni w celi mieszkalnej jest przesłanką do stwierdzenia poniżającego traktowania osadzonego. Stanowi naruszenie art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4.11.1950 r., zgodnie z którym nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Oczywiście jest, że obowiązkiem państwa jest przestrzeganie prawa i to prawa, które to państwo tworzy, w tym prawa powoda do odbywania kary pozbawienia wolności zgodnie z posiadaną grupą klasyfikacyjną na właściwym oddziale. Skoro państwo nie wywiązuje się z tego obowiązku działanie takie należy uznać za naruszające dobra osobiste powoda w postaci prawa do odbywania kary zgodnie z obowiązującymi przepisami. W kontekście naruszenia dóbr osobistych w warunkach przeludnienia Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 18.10.2011 r., III CZP OSNC 212/2/15 wskazał, że odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c. za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem nie zależy od winy. Z tych przyczyn roszczenie powoda co do zasady Sąd uznał za uzasadnione.

Sąd nie poddał analizie kolejnych zarzutów powoda zawartych w pozwie bowiem powód ograniczył przed Sądem te zarzuty do kwestii pobytu w niewłaściwym oddziale.

W oparciu o art. 448 k.c. Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda zadośćuczynienie w kwocie 2 000 zł z dochodzonej kwoty 82 400 zł. Uznał Sąd, że kwota 2 000 zł jest odpowiednią sumą zadośćuczynienia za doznaną

krzywdę niematerialną w postaci niezrealizowania jego prawa do odbywania kary zgodnie z posiadaną podgrupą klasyfikacyjną.

W pozostałym zakresie żądanie zapłaty zadośćuczynienia Sąd Okręgowy oddalił jako nieuzasadnione.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

Wyrok zaskarżyły apelacjami obie strony.

Pozwany zaskarżył orzeczenie w punkcie 1 i 3, tj. w części zasądzonej na rzecz powoda zadośćuczynienie oraz oddalającej wnioski o zasądzenie kosztów procesu i zarzucając mu:

I. naruszenie prawa procesowego i materialnego - tj. art. 6 k.c., art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c. mające istotny wpływ na wynik sprawy poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych, wskutek dowolnej oceny materiału dowodowego przez przyjęcie, że: powodowi nie zapewniono odpowiednich warunków bytowych w postaci niezapewnienia warunków osadzenia wymaganych przepisami prawa w rezultacie czego doszło do naruszenia jego dóbr osobistych;

II. naruszenie prawa materialnego - tj. art. 417 § 1 k.c. i art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że w oparciu o ustalony w sprawie stan faktyczny możliwe jest stwierdzenie zaistnienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności tj.: szkody niemajątkowej i bezprawności działania pozwanego;

III. naruszenie materialnego - tj. art. 32 - 35 (cały rozdział V nadzór penitencjarny) k.k.w., § 2 i 3 oraz Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26.08.2003 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru penitencjarnego – poprzez niezastosowanie oraz § 58 ust. 1 pkt 7 i ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności.

IV. naruszenie prawa procesowego art. 102 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. poprzez zwolnienia powoda, jako strony przegrywającej proces, z obowiązku zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego,

wnosił o:

I. zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części tj. w zakresie pkt 1 i 3 i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa,

ewentualnie:

II. uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt 1 i 3 i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania,

każdorazowo wniósł o:

III. zasądzenie od powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo domagając się podwyższenia zasądanego zadośćuczynienia z kwoty 2 000 zł do kwoty 10 000 zł zarzucając, że kwota 2 000 zł „jest zdecydowanie za mała”.

Jednocześnie „wnosząc o zmianę zaskarżonego orzeczenia, poprzez zasądzenie kwoty wyższej, tj. 10 000 zł „podał, że rozszerza powództwo z przyczyn powstałych już po wydaniu zaskarżonego wyroku (tj. po 2.06.2016 r.). „Nowe fakty i okoliczności powstały po dniu wydania wyroku i dotyczą one niewysłania przez administrację pozwanego prawidłowo opłaconej i zaadresowanej korespondencji urzędowej, co powoduje po raz kolejny niedochowanie przez powoda zawitych terminów procesowych w innych sprawach, ważnych dla powoda, których jest uczestnikiem, zagubienie

skierowanej do niego 24.06.2016 r. korespondencji z ważnymi dokumentami (k: 150-159). W piśmie zatytułowanym uzupełnienie apelacji z daty 24.08.2016 r. zarzucił naruszenie art. 6 k.c., art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych poprzez pominięcie, że powodowi pozwany nie zapewnił warunków zgodnych z posiadaną podgrupą klasyfikacyjną, w rezultacie czego doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda (k: 167-180).

Powtórnie zarzucił, że nie otrzymał paczki pocztowej, która w dniu 24.06.2016 r. wpłynęła do pozwanego. Złożył skargę, którą Dyrektor Zakładu Karnego uznał za bezzasadną, zgłosił sprawę do prokuratury. Administracja zakładu utrudnia mu prowadzenie spraw na własny koszt, wniósł o doprowadzenie go na przesłuchanie w postępowaniu drugoinstancyjnym.

Rozpoznając apelacje stron Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja powoda jako bezzasadna podlegała oddaleniu, a pozwanego – uwzględnieniu jako uzasadniona.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z prawidłowo poczynionych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela i uznaje za swoje, Sąd Okręgowy wyciągnął błędny wniosek, wskutek czego uznał, że zachowanie pozwanego było bezprawne, doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda – godnego odbywania kary pozbawienia wolności poprzez naruszenie prawa powoda do odbywania kary pozbawienia wolności zgodnie z posiadaną grupą klasyfikacyjną na właściwym oddziale.

Bezspornym w sprawie jest, iż powód choć uzyskał podgrupę kwalifikacyjną półotwartą dla pierwszy raz karanych, został osadzony w oddziałach zamkniętych pozwanego: to jest przez 48 dni w oddziale P-1, a przez 158 dni w oddziale R-1 dla recydywistów penitencjarnych.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy nie podziela Sąd Apelacyjny stanowiska Sądu Okręgowego, iż „wprawdzie Sąd Penitencjarny uznał skargę powoda, że przebywał w oddziałach zamkniętych w pozwanym zakładzie, mimo że posiadał grupę klasyfikacyjną półotwartą dla pierwszy raz karanych P-2 – za nieuzasadnioną, to w ocenie tegoż Sądu nie uchyla to odpowiedzialności Skarbu Państwa za warunki odbywania kary pozbawienia wolności”.

Powód dochodził ochrony dóbr osobistych – godnego odbywania kary pozbawienia wolności zgodnie z posiadaną podgrupą klasyfikacyjną półotwartą dla pierwszy raz karanych. Przypomnieć należy, iż przez 206 dni – w okresie od 5 lutego 2014 r. do 25 lipca 2014 r. oraz od 30 lipca 2014 r. do 4 września 2014 r. – przebywał - co jest okolicznością bezsporną - na niewłaściwym oddziale niezgodnym z posiadaną przez niego podgrupą klasyfikacyjną.

Na wstępie podnieść należy, że dowód, że dobro osobiste zostało naruszone, ciąży na osobie poszukującej ochrony prawnej na podstawie art. 24 k.c. Natomiast na tym, kto podjął działania naruszające to dobro, spoczywa ciężar dowodu, że nie było ono bezprawne.

Ustawodawca w przepisie art. 24 § 1 k.c. wprowadził domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, które strona pozwana może obalić przez wykazanie, że jej działanie miało miejsce w warunkach obowiązującego porządku prawnego, a co pozwany na gruncie rozpoznawanej sprawy wykazał, a co błędnie ocenił Sąd Okręgowy.

Kolejna uwaga, podstawą prawną roszczenia powoda jest przepis art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. i art. 448 k.c., zaś przepis art. 417 § 1 k.c. nie miał w sprawie zastosowania, Sąd Okręgowy tej regulacji nie zastosował, stąd zarzut naruszenia w/w regulacji prawnej jest nieuzasadniony.

Bezspornym jest, iż powód złożył skargę na Dyrektora Zakładu Karnego na warunki odbywania kary, możliwości korzystania z telefonu, zabranie grzałki i ukaranie dyscyplinarne, umieszczenie powoda w oddziale zamkniętym, gdy posiadał grupę klasyfikacyjną pozwalającą na osadzenie w oddziale półotwartym. Postanowieniem z dnia 13 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach, Wydział VII Penitencjarny utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Zakładu Karnego w (...)

z 27 marca 2014 r., wskazując, że w Zakładzie Karnym w (...) znajduje się oddział typu półotwartego, ale jest w całości zaludniony, a ponadto osadzone są w nim osoby zatrudnione w systemie zewnętrznym.

Pozwany w toku postępowania pierwszoinstancyjnego wykazał, co zresztą potwierdził w ustaleniach Sąd Okręgowy, iż fakt osadzenia powoda przez 206 dni w oddziałach zamkniętych tj. 48 dni z osadzonymi zaklasyfikowanymi do grupy i podgrupy P-1 (odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, zakład typu zamkniętego), a kolejne 158 dni przebywał z osadzonymi w warunkach grupy i podgrupy (...) (odbywający karę pozbawienia wolności po raz kolejny, zakład typu zamkniętego) nosił przymiot legalności, co potwierdzone zostało postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach VII Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad wykonywaniem Orzeczeń Karnych, z dnia 13 maja 2014 r., sygn. akt VII Kow 225/14.

Podziela Sąd Apelacyjny stanowisko Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. IV CSK 276/11 (OSNC 2012/9/107), iż przysługujące osobom odbywającym karę pozbawienia wolności uprawnienia i ulgi określone w kodeksie karnym wykonawczym mają wprawdzie podstawę w prawach i wolnościach przyznanych wszystkim obywatelom w Konstytucji i przewidzianych także w art. 23 k.c., jednakże przepisy kodeksu karnego wykonawczego przewidują szczególnie drogę dochodzenia ochrony praw skazanych określonych w tym kodeksie.

Zgodnie z art. 7 i 34 k.k.w. skazany może zaskarżyć do sędziego penitencjarnego oraz do sądu penitencjarnego decyzje wydane m.in. przez dyrektora zakładu karnego z powodu ich niezgodności z prawem. W tym trybie następuje zatem stwierdzenie, czy decyzja dyrektora zakładu karnego o pozbawieniu skazanego jakiegoś przysługującego mu uprawnienia była zgodna z prawem. W tym trybie następuje także badanie merytorycznej zasadności takich decyzji, które są wydawane w celu zapewnienia bezpieczeństwa i realizacji zadań wychowawczo-resocjalizacyjnych ciężących na administracji zakładu karnego.

Sąd cywilny w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego nie może oceniać, czy dyrektor zakładu karnego, odmawiając przyznania skazanemu określonego w przepisach kodeksu karnego wykonawczego uprawnienia, działał zgodnie z prawem. Do oceny tej uprawniony jest sędzia lub sąd penitencjarny w razie odwołania się skazanego od decyzji dyrektora lub podjęcia działania z urzędu. Dopuszczenie badania tych kwestii przez sąd w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego oznaczałoby nie tylko dopuszczenie dwutorowości postępowania sądowego w zakresie nadzoru nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności, lecz także prowadziłoby do pozbawienia znaczenia przyjętego przez ustawodawcę trybu postępowania i oddziaływania sędziego i sądu penitencjarnego na skazanego osadzonego w zakładzie karnym. Gdyby skazany, pozbawiony przez dyrektora zakładu karnego pewnych uprawnień przewidzianych w kodeksie karnym wykonawczym, mógł – bez zaskarżenia takiej decyzji w trybie przewidzianym w tym kodeksie - skutecznie dochodzić ochrony bezpośrednio przed sądem cywilnym w procesie o naruszenie dóbr osobistych, to przewidziany i uregulowany w kodeksie karnym wykonawczym tryb postępowania penitencjarnego nie tylko nie mógłby spełniać funkcji zakładanych przez ustawodawcę, lecz w istocie straciłyby rację bytu.

Co więcej, jeżeli zatem skazany został pozbawiony decyzją dyrektora zakładu karnego jednego z uprawnień przewidzianych w przepisach kodeksu karnego wykonawczego i nie odwołał się od tej decyzji w trybie określonym w tych przepisach, to w sprawie o naruszenie dóbr osobistych wytoczonej z powodu pozbawienia go tego uprawnienia należy przyjąć brak bezprawności działania pozwanego, chyba że niewniesienie odwołania przez skazanego wynikało z uzasadnionej obawy przed represjami.

Zatem, przechodząc na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd Okręgowy nie mógł oceniać, czy dyrektor zakładu karnego, odmawiając powodowi przysługujących mu uprawnień, w tym związanych z osadzeniem przy uwzględnieniu posiadanej grupy klasyfikacyjnej, działał w sposób bezprawny, co ostatecznie miało przełożenie na uznanie powództwa za zasadne, częściowe uwzględnienie powództwa i zasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia w kwocie 2 000 zł w oparciu o art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 k.c.

Sąd penitencjarny jako właściwy stwierdził, że działanie pozwanego nie było bezprawne. Zatem Sąd Okręgowy jako Sąd orzekający o zadośćuczynieniu nie był władny do weryfikacji (oceny) prawomocnego orzeczenia z dnia 13 maja 2014 r., VII Kow 225/14.

Podnieść należy, iż pozwany w toku postępowania pierwszoinstancyjnego wskazał, iż powód został osadzony w zakładzie typu zamkniętego w oparciu o § 58 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U.2003.152.1494) przy uwzględnieniu ust. 2 tegoż przepisu. Powód nabywał w pozwanej jednostce w związku z czynnościami procesowymi prowadzonymi przez Prokuratora Rejonowego w (...) do sprawy Ds 1501/13, zaś grupa i podgrupa klasyfikacyjna P-2 (pierwszy raz osadzony, zakład typu półotwartego) została mu nadana w zakładzie karnym w (...).

Biorąc powyższe pod uwagę w ocenie Sądu Apelacyjnego zarzuty naruszenia art. 32-35 Rozdziału V Nadzór Penitencjarny Kodeksu Karnego Wykonawczego, rozporządzenia wykonawczego Ministra Sprawiedliwości z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru penitencjarnego, § 58 ust. 1 pkt 7 i ust. 2 w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zasługiwały na podzielenie.

Postępowanie cywilne w sprawie o ochronę dóbr osobistych nie może zastępować odpowiedniego trybu przewidzianego w kodeksie karnym wykonawczym dla zmniejszenia uciążliwości odbywania kary pozbawienia wolności. Przepisy k.k.w. m.in. art. 102, art. 110a, art. 135 określają prawa i obowiązki osób odbywających karę pozbawienia wolności oraz regulują uprawnienia i obowiązki funkcjonariuszy karnych w zakresie nadzoru nad prawidłowym wykonywaniem tej kary oraz ochrony porządku i bezpieczeństwa. Skoro przepisy k.k.w. przewidują możliwość zaskarżenia przez skazanego decyzji wydawanych przez funkcjonariuszy z powodu ich niezgodności z prawem do sądu lub sądu penitencjarnego, jak również zaskarżenia wymierzenia kary dyscyplinarnej (art. 148 § 1 k.k.w.), to postępowanie cywilne – co już wyżej podniesiono – w sprawie o ochronę dóbr osobistych nie może zastępować odpowiedniego trybu przewidzianego w kodeksie karnym wykonawczym dla zmniejszenia uciążliwości odbywania kary pozbawienia wolności.

Skoro Sąd Okręgowy nie uwzględnił faktu istnienia prawomocnego orzeczenia sądu penitencjarnego w kwestii będącej przedmiotem sporu, na której powód osadzał swe powództwo, podzielać również zarzut naruszenia art. 23, art. 24 i art. 448 k.c. – apelacja pozwanego – jako uzasadniona podlegała uwzględnieniu (art. 386 § 1 k.p.c.), co uzasadniało zmianę zaskarżonego wyroku w części zasądzającej na rzecz powoda zadośćuczynienie w kwocie 2 000 zł i oddalenie w tej części powództwa.

Apelacja pozwanego co do zasady była uzasadniona, zaś powoda bezzasadna. Wykazanie braku bezprawności działania pozwanego przy osadzeniu powoda w oddziale zamkniętym uzasadniało oddalenie apelacji powoda (art. 385 k.p.c.).

Dlatego bezprzedmiotowe są dalsze rozważania co do wysokości zadośćuczynienia, skoro art. 448 k.c., będący podstawą żądania o zadośćuczynienie, stanowi wyraźnie, iż w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać (a nie – sąd przyznaje) temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Na marginesie Sąd Apelacyjny zauważa, iż zgodnie z art. 383 zdanie 1 k.p.c. nie można w postępowaniu apelacyjnym rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami.

Oparcie żądania podwyższenia zasądzonego zadośćuczynienia o nowe fakty i okoliczności, które wystąpiły po wydaniu zaskarżonego wyroku jest niedopuszczalnym rozszerzeniem żądania w oparciu o nową podstawę faktyczną.

Z przyczyn wyżej naprowadzonych apelacja powoda podlegała oddaleniu (art. 385 k.p.c.), a pozwanego – uwzględnieniu, również w zakresie orzeczenia o kosztach procesu (art. 386 § 1 k.p.c.).

Powód przegrał spór i zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu art. 98 § 1 i § 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. obciążają go koszty postępowania pierwszoinstancyjnego i apelacyjnego pozwanego, które to koszty ograniczają się do kosztów zastępstwa procesowego.

Przedmiotem rozpoznania było żądanie zadośćuczynienia związanego z warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności w postaci zgodności z prawem osadzenia powoda posiadającego określoną grupę klasyfikacyjną (§ 8.1.26) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804). Nie wartość przedmiotu sporu, a rodzaj sprawy, która podlegała rozpoznaniu, miał przełożenie na wysokość kosztów zastępstwa procesowego.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu pierwszo- i drugoinstancyjnym orzeczono w oparciu o § 1, § 8.1.26) w zw. z § 21-23, a przed Sądem Apelacyjnym – w zw. z § 10.1.2) w/w rozporządzenia. Koszty te wynoszą odpowiednio 120 zł, a za postępowanie apelacyjne 240 zł.

Powód był zwolniony od kosztów sądowych w tej sprawie. Zgodnie jednak z art. 108 u.k.s.c. zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Fakt zwolnienia od kosztów sądowych nie jest w ocenie Sądu Apelacyjnego dostateczną – wystarczającą okolicznością do zastosowania przepisu art. 102 k.p.c. i odstąpienia od obciążenia powoda kosztami postępowania. Wnosząc sprawę do sądu powód powinien się liczyć z ewentualnym obowiązkiem zwrotu kosztów przeciwnikowi. Przepis art. 102 k.p.c. jest wyjątkiem od zasady odpowiedzialności za wynik sporu, dlatego nie podlega wykładni rozszerzającej. Sąd Apelacyjny nie dopatrzył się po stronie powoda żadnych wyjątkowych okoliczności, które uzasadniałyby zastosowanie w/w regulacji prawnej.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku powoda o doprowadzenie go na rozprawę apelacyjną, na którą stawiennictwo jest nieobowiązkowe. Apelujący został przesłuchany przed Sądem Okręgowym, zaś rozszerzenie powództwa wskazane w apelacji jako sprzeczne z art. 383 k.p.c., z przyczyn wyżej wskazanych nie mogło odnieść zamierzonego skutku.

SSA Olga Gornowicz-Owczarek	SSA Jadwiga Galas	SSA Lucjan Modrzyk

(...)

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

• (...)

(...)

(...)

K., (...)